

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, VI. Váczi körut 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: A «haladó» vidék. Sz. M.-tól. — Sabbatai Zevi. — Doppelbauer püspök. — Orosz zsidók sorsa. — Iskolai értesítők. Zs. P.-tól. — Az étkezési szabályok. — A pesti Chevra-Kadisa. — Észrevétel a «Nyitrai levél»-hez. Boxhorn Vilmostól Nyitrán. — Abdon Rabbi. Sacher-Masochtól. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

JELIGÉNK:

Nem egy atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem egy Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér,
testvére ellen!

Malachi 2. fejezet 10. vers.

A „haladó” vidék.

II.

Kisded községben nagyra törő rabbi szék. Senki sem mondja neki, de ő mégis úgy tesz, mintba mindenki azt hányná szemére, hogy hiszen csak az imént került ki az iskolából. És hogy megmutassa, miszerint egészen más férfiú ő, mint a minőt a jámbor község egy, az iskolaporát alig lerázott ifju emberben képzelt, egetverő ujitásokhoz, merész reformokhoz lát, a mit annál is inkább tehet, mert először az iskolából sok mindenfélét hozott ugyan magával, de nem hozott egyet: *elvet*, határozott vallásos irányt; másodsor, mert a községben máris sokkal nagyobb a közöny és a zsidó dolgokban való tudatlanság, semhogy ellenőriznők az ifjú ember »javításait«, de igenis vannak hivei, kik ujjongnak a legnagyobb botorságnak is, ha csak magán hordja a »reform« bélyegét. Rabbink, hogy nagyot, merészet cselekedjék, és hogy egy csapással lepipálja a német, de még az amerikai reformrabbikat is, hirdetni és tanítani kezdi, hogy — *az ima egész fölösleges valami, sőt mi több, a jó Istent egyenesen megsértik, ha hozzá imádkoznak.*

Ugy-e, község, ilyet nem vártál! Ez aztán pap, ez aztán reformer, ezen bizony nem látszik meg, hogy csak az imént került ki az iskolából. Hogy a bibliai eseményeket meséknak,

a kinyilatkoztatást képletnek, a csodákat mythológiának deklarálja és ezt *iskolás gyermekek előtt*, és akkor, midőn zsidó *bitre*, Izrael *vallására* tanítja őket, ezt fel sem említem, ilyeneket elkövetnek nálunk más hittanárok is, annélkül, hogy tüzes korbáccsal kergetnék el őket arról a helyről, melyet leheletükkel megfertőznek.

Jámbor olvasó, ki nem ismered nyomorúságos állapotainkat, azon csodálkozol tán, hogy mint türheti a magyar zsidóság, hogy ilyen papok hivatalban maradjanak, hiszen annak a vallásnak, melynek szolgálói, egyenesen megrontói, hóhérai? — Vedd tudomásul, ki így kérdezel, hogy van egy magyarhoni zsidó hitközség, melynek rabbija az angol hittérítők szolgálatában áll, ki nyilvánosan, a hatalmas társulat által tizezerével terjesztett füzetekben *nazareli Jézust hirdeti és vallja*, de a jeles férfiú azért *mint rabbi* funkcionál mind e mai napig. Nincs a magyar zsidóságnak semmi eszköz a kezében, a melylyel egyik, vagy másik hitközség viselt dolgain változtathatna. Minden hitközség külön, *független* birodalom, és ha tetszik neki, hogy mohamedán dervist, vagy budhaista fakirt tegyen meg rabbijának, senki ebben nem gátolhatja. Hirdetheti papja az egy, a három, vagy a többistenség tanát, az egészen mindegy; ha községének tetszik; rabbijának vallhatja és hódolhat neki, min

ilyenek a meddig csak jónak látja. Annak a községnek gyalázatára legyen különben mondva, hogy Jézust hirdető rabbiját azért nem köszöntette le hivataláról, mert az a rabbi *gazdag* ember és, mint mondják, nemcsak, hogy ő nem huz fizetést községétől, de községét ő fizeti.

De térjünk vissza »reformer«-jeinkhez.

Az a fiatal ember, ki alig melegedve meg rabbiszékében, hitközségének máris azzal kedveskedett, hogy egynehány imadarabot megnyirbált és az 1700 év előtt szerzett Semónó Eszré (azaz tizenyolcz benedikzióból álló) imát *tizenbetessé* degradálta, a mennyiben kihagyni rendelte a »Vellamalsinim al tehi szikvóh« (a rágalmozóknak ne legyen reményük) kezdetűt, és ezt egy oly hitközségben, melynek első alapszabálya azt vallja, hogy minden tekintetben a Sulchan Aruch alapján áll, — még kismiska sem lehet egy szintén még nagyon fiatal kollegája mellett, ki egy vendégszónoklata alkalmával ünnepélyesen felszolitotta a bámuló hiveket, hogy *dobják el az egész imakönyvet*. (Csodálatos minden esetre, hogy a nagy »reformerek« közül még egy sem talál-

kozott eddig, ki a rabbinátus eldobatását, vagy megkurttitását ajánlotta volna!)

A »reform« ilyen hőse mellett természetes, hogy semmivé zsugorodik össze egy másik apró »Luther,« ki, midőn arra figyelmeztették, hogy egy komplikált vallási aktus alkalmával rosszul magyarázta az Even Haezernek (a Sulchan Aruch egyik része) az esetre vonatkozó szabványát, nemes szerénységgel vágta vissza az ősz rabbinak: »az Even Haezer az én községemben *én vagyok*.«

Tévedés volna azonban azt tételezni fel, hogy »reformokat« pusztán a rabbik hozhatnak be. Nem egy esetben bátor előjárók, vagy előjárósági tagok veszik kezeikbe a »reformálás« nagy művét, a mint bizonyítja a többek közt a következő eset is.

Egy, kissé nagyon is mozgalmas képviselőválasztásáról híres dunántuli város zsidó hitközsege kántort keresett. A sok jelentkező közül azonban egy sem tudta megnyerni a szakértők (és melyik zsidó nem az!) tetszését. De jött egy, véletlenül, váratlanul; csak keresztül uta-

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

Sasportas Jakob, ki akkor a Londonban uralkodó pestis miatt Hamburgban tartózkodott, komolyan és tréfásan gunyolódva, harczott a messiási örütség ellen, de nem hallgattak rá, és kevésbe mult, hogy meg nem kinozták.

A II. Károly alatt Londonban létesült fiatal községben, melynek épen *Sasportas* volt az első rabbija, nem kevésbé uralkodott ez az örütség; ott az ezeréves birodalomért rajongó keresztény hivek is növeltek a mámort.

A legfurcsább hírek keringtek. Azt beszélték, hogy Északi-Skóthonban egy selyem vitorlás és kötéles hajó mutatkozott, melynek személyzete héberül beszélt. Lobogóján e felirat volt: »Izrael tizenkét törzse.«

A hívők — angol szokáshoz képest, — magas fogadásokat tartottak, százat tiz ellen, hogy Sabbatai két éven belül Jeruzsalem királyának lesz felkenetve, és valóságos váltókat állítottak ki erre nézve egymásnak,

Elhatolt a szmyrnai kabbalista messiási hire mindenüvé, hol zsidók laktak és mindenütt ugyanazokat a tünetényeket okozta. *Avignonban*, melynek kis zsidó községével a pápai tisztviselők ugyancsak csúnyán bántak, a hivek 1666. tavaszán előkészületeket tettek arra, hogy elköltözzenek Juda királyságába.

Ha Sabbatai eddig nem hitt volna méltóságában, az a hódolat, melylyel majdnem az egész zsidóság iránta viseltetett, bizonyára felkeltette volna benne ezt a hitet.

Naponta érkeztek hírek, küldönczök, deputációk, hogy hizelgő módon üdvözöljék a zsidók királyát, rendelkezésére bocsássák vagyonukat, életüket, hogy elhalmozzák ajándékokkal.

Ha erős akaratú és biztos tervű ember lett volna, akkor hiveinek ez őszinte lelkesedése és áldozatkész odaadása segítségével vihette volna valamire. Hiszen már Spinoza is lehetőnek tartotta, hogy a zsidók kedvező alkalom adtán és az emberi dolgok változékonyságát tekintve, ismét felállithatják birodalmukat és ismét kiválasztathatnak Isten által.

De Sabbatai Zevinek elég volt a tömjén; nem gondolt semmi nagyra, hanem inkább abban a hitben élt, hogy a remények maguktól csodás uton fognak teljesezésbe menni.

Primo Sámuel és néhány bizalmasa azonban ugy látszik, megállapított tervet tartottak szem előtt, t. i. a rabbinikus zsidóság áttörését, vagy épen megszüntetését. Ez tulajdonképen benne rejlett a messiásságban.

A kabbalisták bibliája, a Szohar, azt az alapelveket tartalmazza, hogy a kegy idején, a rend világában (Olam ha Tikkun) a zsidóság törvényei, a megengedettre és tiltottra vonatkozó szabályok, teljesen elvesztik majd jelentőségüket.

zott és éneklése által néhány forintot akart keresni. Kántornak is mondta magát és a község megengedte, hogy a templomban előimádkozzék. Hatalmas ég, milyen hang, milyen ének! A kijelölt szakértők magukon kívül voltak elragadtatásukban, és »ez vagy senki más!« hangzott az entuziasták jelszava. — De nem tud héberül olvasni, nem ismeri a liturgiát, fogalma sincs zsidó istentiszteletről: ellenkezett egynehány »túlzott orthodox«. Mindegy. A kandidatust azért el nem ejtették és a választógyűlésen, egy, épen a fennemlített hirhedett képviselő választási ügyben fontos szerepet vitt ügyvéd. a következőképen szólalt fel a skeptikus konzervatívek ellen: Uraim! mire irtunk mi ki pályázatot? Nemde kántor állásra. Mi az a kántor? Nézzük, honnan származik a név. A kántor szó a latin »cantare« igéből származik. Mit jelent a »cantare« szó? Énekelni. Semmi mást, mint énekelni. S tud-e a mi jelöltünk énekelni? Tud felségesen, ezt bevallja, nemde, mindenki. Ha így van, akkor nem értem, miért ne lehessen kántorunk a jelöltünk. Azt, hogy imádkozni is kell tudnia, hogy a zsidó liturgiát is értse, szerintem tökéletesen fölösleges.

És mit gondolsz, nyájas olvasó, mi történt? a széphangu, de héberül imádkozni nem tudó énekes kántora lett az ország egyik legelőkelőbb zsidó hitközségének.

»Wahrlich es ist zum Orthodoxwerden!«

Sz. M.

(Egy harmadik cikk következik.)

Doppelbauer püspök.

Vonhat ő püspöki korlátoltsága még oly szűk határokat, szólhat váltig a »800.000 felsőausztriai katolikusról, kik e napon imát küldenek az éghez és a dynasztiahoz való ragaszkodás esküjét megújítják«, bennünket ne ez nem gátol, abban, hogy szívünk mélyéből ne ismételjük azt, mit a felséges királyi pár öröme napján oly szépen fejtett ki a magyar zsidóság első zsinagógájában az ünnepi szónok. » Népek milliói — szólt a nyitott toraszekrény előtt — vele (királyunkkal) sirtak, midőn a kifürkészhetetlen gondviselés öldöklő csapással sebzette meg nemes szívét. Hisz rettenetesen sujtva láttuk azt, ki atyja népeinek, kinek szívéhez egyenlően közel állunk mindnyájan. Sirtunk mint sir-

Már pedig ez az idő a sabbatiánusok értelmezése szerint már beállt, és ennek következtében a Sulchan Aruch hosszadalmas ritualis kodexe elvesztette kötelező erejét.

Hogy Sabbatai maga is megvonta volna ezt a következtetést, az kétséges.

De hiveinek egy része határozottan előtérbe állította ezt az elméletet.

Egyáltalában e körben bizonyos elkeseredés uralkodott a talmud és a talmudi oktatási mód iránt. Ha arra figyelmeztették a sabbatiánusokat, hogy a talmud szerint a messiásnak másképp kellene viselkednie, más jellemmel kellene birnia, kigunyolták, azt állítva, hogy a talmud tanítói mitsem értettek a magasabb bölcseségből.

A talmud szárazságával és megcsontosodottságával már a Szohar is szembe állította a kabbala üdeségét és fantáziájának szabad röptét. A sabbatiánus misztikusokat feszélyeztette a talmudi-rabbinikus sűrűn szőtt háló és felbontani igyekeztek szemenként. Még új istenséget is állítottak fel és Izrael istene helyére egy istenembert képzeltek. Játékaikban és magyarázási dühükben annyira kiforgatták az istenség fogalmát, hogy jóformán semmivé lett és majdnem eltűnt. Másrészt a messiást annyira dicsőítették, hogy oly közel jutott az istenhez, a mennyire csak emelheték.

A luriáni-kabbalista elmélet a világ visszasságait

az Isteniek tuláradásából magyarázta, mit a világ nem foghatott fel egész nagyságában. E miatt állt be a rendetlenség; összekeverődött a jó a rosszal és utóbbi jutott felsőbbiségre.

A sabbatiánusok, vagy ezeknek egyike (Primo Sámuel?) ez alapon tovább építettek.

Az isteni ölből (a napok vénje) egy új isteni személy indult ki, mely képes lesz helyreállítani a világrendjét, a mint azt az isteni tökéletesség eredetileg tervezte.

Ez az új személy a szent király (Malka kadisa), a messiás, a kifejlődött ősember (Adam kadmon), a ki a gonoszt, a bűnt, a szellemek bukását megszünteti és ismét folyóvá teszi a kiapadt kegyáramlatokat. Ő, a szent király, a messiás, az igazi isten, a világ megváltója és megszabadítója, Izrael Istene; egyedül őt kell imádni.

A szent király és a messiás két természetet foglal magában, egy férfiet és egy nőt; magasabb bölcsességénél fogva többre képes, mint a világ megteremtője, kivel meglehetősen egységes, minthogy hiszen az ő tervét valósítja meg. Ez a régi gnózis új öltözetben, a messiás magasabb természetéről és a teremtő feletti fölényéről.

(Folytatása következik.)

nak a gyermekek, midőn a jóságos atyát szenvedni, zokogni látják. Vele éreztünk, vele gyászoltunk, a mint, hogy vele örvendünk most, midőn tiszta boldogság tölti el nagy lelkét. Vele gyászoltunk és vele örvendünk most, és a haza és a monarchia hü és szerető népeivel mi is áhítatos imákat küldünk örökkévaló égi atyánkhoz: hogy óvja, áldja boldogítsa hön szeretett királyunkat, és most is, mint minden imánkban, megemlékezünk arról, hogy bölcs és jóságos kormánya egyenjogúvá tette az elnyomott Izraelt«

Nem, méltóságos püspök ur; hódolat, ragaszkodás és határtalan szeretet az atyai uralkodó irányában nemcsak a felsőausztriai katolikusokat tölti el. A 800,000 felsőausztriai katolikuson kívül még 37.084.000 lakosa van az osztrák-magyar monarchiának, és ezek mind ép oly jogot formálnak a legjobb és legnemesebb uralkodó iránti hódolatra és szeretetre, mint maga dr. *Doppelbauer* püspök ur, és imákat is I. Ferencz József császár és király boldogságáért nem csak a felsőausztriai katolikus templomokból küldtek e napon istenhez, de küldtek az egész monarchiában minden felekezetnek templomából. Ügyetlenség a legenyhébb kifejezés cunnélfogva, melylyel a püspök ur eljárását jellemezni lehet. Az uralkodó kegyelme azzal tüntette ki őt, hogy királyi leányát ő eskethette, és ezt azzal hálálta meg, hogy funkcionálása ünnepélyes pillanatában otromba sértést követett el a monarchia népeinek dinasztikus érzése ellen, mi legérzékenyebben bizonyára magát a legalkotmányosabb fejedelmet érinthette.

*

Magyarország minden zsinagógájában, mondhatni kivétel nélkül, diszistentiszteletekkel ünnepelték meg *Mária Valeria* főhercegnőnek és *Ferencz Salvator* főherceg esküvőjét és ezek az istentiszteletek ismét alkalmat nyújtottak a magyarhoni zsidóságnak annak manifestálására, mily hódoló tisztelettel és szerető ragaszkodással viselkedik a felsőges uralkodóház iránt.

Orosz zsidók sorsa. Négy száz éve, hogy Spanyolországból, hol fanatizmus, bigottság, babona és az uralkodóknak az alattvalók vagyonára irányzott spekulációi összejátszottak, kiűzték a zsidókat, megfosztottak honától hatszázezer polgárt, szorgalmas kereskedőt, iparost, földmivést tudóst, írókat. Régen megbánta Hispánia ezt a lépését, melyet sohasem tudott jóvátenni, melynek következményeit még manapság is

megérzi. És most, a 19-ik század utolsó tizedének küszöbén felmerül és tartja magát az a hír, hogy Oroszország hasonló dolgot tervez, hogy az orosz kolosszus ki akarja kancsukáztatni száz- meg százezer gyermekét, kik nem vétettek egyebet, mint azt, hogy sem római, sem görög katolikusok, sem görög keletiek, sem mohamedánok, nem is budhisták, hanem annak a vallásnak hívei, melynek létét köszönheti az orosz birodalom népeinek annyi mindenféle egyéb hite. A «Times», ez a hatalmas világlap is közli azokat az üldözéseket, melyeket az orosz kormány fogantatni akar, s melyekről már ismételtelen történt említés e lapok hasábjain. (Mai számunkban is több hír utal orosz hitrokonaink szenvedéseire.) És olyanok a viszonyok a fehér cár birodalmában, hogy szárnyra kelhetett az a hír, hogy az összes zsidó földműveseket, gazdászokat és munkásokat kiutasítják a falvakból, hogy egy millió zsidót sujtanak egy iszonytató törvénnyel. Borzasztó az, hogy ilyen hírek hitelre találnak, hogy egy rengeteg birodalom kormánya oly magaviseletet tanusít, mely valószínűvé teszi azt is, hogy a leggyalázatosabb, a legembertelenebb, bűnös javaslatokra vétemednek, de mindenkor reméltük, hogy ha valók is e tervelések, van még Oroszországban felsőbb hatalom, mely az embertelen machinációkat meg fogja hiúsítani. Ezzel biztat *Fergusson* angol államtitkár is, a ki az alsóházban kijelentette, hogy a pétervári angol konzul jelentése szerint az orosz kormány nem fogja megfosztani a zsidókat azoktól a jogoktól, melyekkel jelenleg bírnak,

Akarjuk hinni, hogy a »Times« tudósítása téves információn alapul, és bizton reméljük, hogy a civilizált Europa, de még Amerika is felfogja emelni szavát egy oly intézkedés ellen, mely elhomályosítaná századunk minden nagyszerű vívmányát, mely kitörülhetetlen szegényfoltot képezne a legújabb korszak sok tekintetben annyira dicső történetében

Iskolai értesítők.

Huszonhárom zsidó tanodának iskolai értesítőjét vettük az idén; lehető rövideggel kívánjuk őket a következőkben ismertetni.

I. **Arad** két paedagogiai értekezést közöl, egyet »a szellemi nevelés főirányáról« egyet »a testi nevelésről.« Előbbit *Beer Emma*, utóbbit *Eckstein Mór* írta. Az iskolába 217 fiu (tavaly 212), 150 leány járt (tavaly 154). A létszám tehát egygyel apadt, holott azt óhajtottuk volna, hogy az a sok tanuló és különösen leány, a kik Aradon nem járnak a felekezeti iskolába, lassankint vissza hódítassék.

II. **Baja** elemi felső leány- és polgári fiú-iskolájának értesítőjében az új iskola fölavatásáról számol be, majd áttér a járványos gyermekbetegségeknek sürű föllépésére s a szakértők figyelmét fölhívja ez ügyre. *Lichtenstein* Izrael tanítónak, ki működésének 39-évében hunyt el, kegyeletes sorokat szentel. Nem mondja el, hogy a község az özvegynek mennyi kegydíjat ad, de az értesítő következő soraiból azt vesszük ki, hogy nem valami bőkezűen gondoskodott a község volt tanítójának özvegyéről :

»Ő túl van már, nincs kétség útjain. Neki az élet sanyarúságaiból kijutott a része és még azon vigasztaló tudatot sem vihette magával a sírba, hogy elhunyt után özvegye meg lesz óva az inségtől. Mert azon 84 forint, melyet az államtól nyugdíj fejében huz, a hitközség által megszavazott kegydíjjal együtt korántsem elegendő, nem hogy tisztességes megélhetését biztosítsa, de arra sem, hogy az inségtől megóvja az özvegyet.«

Bajazsidósága oly tetemes áldozatokhoz a tanügynek, hogy igazán nem értjük, hogy tud egy tanító özvegyével ily mostohán bánni. 24.336 frt 80 krt. költött a bajai község 1889-ben iskolára, iskola építésre és berendezésre, — csak épen a tanító szegény özvegyének nem jutott egy pár száz forint!

A tanító-testület névsorára csak az a megjegyzésünk, hogy a polgári iskolára képesített tanerők nincsenek följogosítva magukat *tanároknak* nevezni, hogy ezért az értesítő helytelenül nevezi őket így. Elég szép czim a tanító czime, maradjunk meg mellette s ne essünk czimkórságba. Héberből és hittanból sokat tanítanak. A létszám, a polgári fiu- és leányiskolában 109 (tavaly 105), az elemi fiu-iskolában és óvóban 372 (tavaly 352).

III. **Balassa-Gyarmat** 327 tanulót tanított az idén, tavaly csak 288-at, a mi nagyon örvendetes gyarapodás. A község párhuzamos osztályokat nem állíthatván fel, a fölvételt a jövő tanévre korlátolni kénytelen, ami igen sajnós körülmény. Az iskolánál négy tanító, egy ének tanító, egy kisegítő tanító és egy kézírunka tanítónő működik. Torna tanításért 25 frtot fizetnek egy évre: bizonyosan rengeteg sokat tanulnak a gyermekek.

IV. **Debreczen** állandó tantervet közöl, melyből megtudjuk, hogy mutatóba már az első osztályban fordítják a bibliát, igaz, hogy csak két fejezetet. A biblia történetet a fiúk csak Salamon haláláig tanulják. A V-ik és VI-ik osztályos lányok »tchine« olvasást is tanulnak. Sajnos, hogy a debreczeniek egy része még mindig nem szegényli gyermekeit a zsidó iskola helyett más *felekezeti* iskolába küldeni. Megérdemlik e szülék, hogy nyilvánosan megrovassanak érte. Tanuló volt az idén 377, tavaly 383, úgy, hogy némi apadás mutatkozik.

V. **Deés** magyar tannyelvű V-ik osztályú elemi fiu iskolájának VI-ik tanévről *Klein Ignác* igazgató-tanító három lapos füzetkében számol be. A deési értesítőnek, mint a terjedő kultúra egyik tanújelének az idén is nagyon örültünk. 94 gyermek látogatta az iskolát a melynek héber tananyagáról egy külön héber hektografált jelentést adott ki az iskola három tanítója. A régi chedernek tananyagát nyelvtannal és az első próféták könyveivel kibővítve karolja fel ezen intézet, és ha minden tananyagot, beleértve a világi tantárgyakat, melyek közül még a mértani rajz és az egészségtan sem hiányzik, csakugyan elsajátítják a

tanulók, akkor a deési tanítók valóságos művészek tanítványaik pedig pl. a kis *Ordenlich* Mór és *Wasserstrom* Ignác valódi csodagyerekek. A deési iskolát kellene hitfeleinknek mindenütt utánozni, ahol még a chéderen kívül egyéb iskola nincs.

VI. **Kalocsa** röviden számol be a tanév eseményeiről, közli tananyagát, melynek bibliai része elég jól van megválogatva. Az V-ik osztályban a hittani tananyagban a Makkabaeusok harcza után az 1869-ki kongresszusról is tanulnak a gyerekek. Ugyan minek. Még megérjük, hogy Reich Icziget is beleveszik a hit-tanba. Az idén 133 tanuló volt, tavaly 120.

VII. **Győr** idei értesítőjét *Pfeiffer Mór* tanító lelkes szavai nyitják meg, a melyekben a hazai zsidóság történetét rövid vonásokban ecseteli, hazafias lelkesedést kívánva kelteni olvasóiban:

A győri iskola 5 fiu- és 4 leányosztályból áll melyekbe az idén összesen 436 tanuló iratott be. A biblia és imafordítás tananyaga gondosan van megválogatva és nagy terjedelmű. A többi tantárgyra nézve csak azt jegyezzük meg, hogy csodálkozunk, hogy a III-ik osztályban földrajzi tankönyvet használnak. A télen 30 szegény tanulót láttak el állandóan ebéddel. Egészben véve a győri iskola egyike a legelőkelőbb népiskoláinknak.

VIII. **Nagy-Kanizsa**. Kalapot emelünk a nagy kanizsai hitközség és iskolái előtt. A haladó korrallal és változó viszonyokkal. N.-Kanizsa lépést tartva, nem elégszik meg eddigi népiskolája és kereskedelmi iskolájával, hanem átalakítja, illetve újonnan szervezi iskoláit, oly módon, hogy ezentúl lesz 6 osztályú leányiskolája, 4 osztályú fiúiskolája, 4 osztályú polgári fiúiskolája és azonfölül teljes közép kereskedelmi iskolája. Nemcsak a hitközség áldozatkészségét illeti elismerés, hanem az intéző férfiak bölcs tapintatát is, a kik ezen tanintézetek szervezésében a leggyakorlatibb és legezlravezetőbb irányt követték. Az iskolában az éneket tanító kántoron kívül 13 rendes tanerő működött, kik összesen 626 tanulót tanítottak. A tavalyi létszám 653 volt.

IX. **Kaposvár** a népiskolai értesítőben népiskolájáról, a Talmud Tóráról és a hitoktatásról számol be. A hitoktatást a főgymnasiumban dr. *Herzog* Manó főrabbi végezte. A Talmud Tórában Gömöri Ármintanító működött mellette; a héber ismétlő iskolában járó leányok számára Büchler Salamon és Sugár Mór működtek; a polgári iskolában Büchler Salamon, az alsófoku keresk. iskolában Gömöri Ármintanító, a városi községi iskolában, a melybe — vajjon miért? — 73 gyermek járt, Bürger Fülöp. A felekezeti népiskola tanító-testülete három tanítóból és két tanítónőből áll. A tanulók létszáma az idén 223 volt, tavaly 197. A bibliát helyes megválasztásban tanítják. Mit jelent a IV osztály tananyagában vallástan alatt: »az V-ige, a VIII. hitcikk«?

Zs. P.

(Folytatjuk.)

Az étkezési szabályok.

Az zsidó étkezési szabályokról nagy elismeréssel nyilatkozik *Milbrot* H. stettini tanár, ki a berlini »Vegetarische Rundschau« hosszabb cikkben ismerteti ezeket a törvényeket. Miután a sertéshus élvezetének káros voltára utal, közli egy kiváló angol orvosnak a *Nineteenth Century*-folyóiratban megjelent nyilatkozatát, mely szerint azok a zsidók, kik szigorúan ragaszkodnak a mózesi törvényekhez, aránylag tovább élnek, inkább állnak ellent a járványos betegségeknek, és legritkább esetben szenvednek aszkóriban,

Milbrot csatlakozik az angol orvos ama *obajához*, hogy a zsidó metszési rituálé általánosan bevezetessék és mindenütt lelkiismeretesen betartassák, mert csak így lesz megvédhető a lakosság a mindinkább terjedő ragályoktól és betegségektől, mely a beteg állatok husának korlátlan élvezetével szokott jární. Pedig az Európában fogyasztott húsból legalább 75% beteg és csak 25% egészséges.

Minden orvos követelje a zsidók metszési rituáléját, ha nem is akarja az összes étkezési szabályok betartását, és némely állattól való teljes tartózkodást, de az ellenőrzés nagyon kívánatos,

Ha Mózes 3000 év előtt bizonyos állatok husának élvezetét eltiltotta, már ismernie kellett a mai tudományos kutatás eredményeit.

A keresztény állatorvos, valamint az újabb iskolabeli keresztény és zsidó orvosok sok állatot mondanak egészségesnek, vagy legalább élvezhetőnek, melyeket rituális metsző betegnek és ezzel élvezhetetlennek állítana. A nagyobb mennyiségekben szállított élő vágómarhák többé-kevésbé betegen érkeznek meg; sok közülük a fáradalmak következtében elhull, a nélkül, hogy éhezett, vagy szomjazott volna.

A metsző felismerni tudja ezt a bajt, és éles tekintettel bírálja meg, hogy a szállított állatok közül, melyik a beteg.

Hogy a zsidók metszési szabványai mennyivel szigorúbbak a modern vizsgálásoknál, az kitűnik abból a nyilatkozatból, melyet 1885-ben az akkorifrancozia grand-rabbin *de Mussy* Gaenan híres tudos elő tett, s mely szerint nem ritka dolog, hogy metszés végett hozott 30 állathól 26 vissza lesz utasítva.

Annyi bizonyos, hogy a zsidó étkezési szabályokat nem önkényesen hozták, és az áthágás már magában hordja a büntetést is.

Annál különösebb, hogy akadnak tudományos férfiak is, a kik azzal, mit tudománynak neveznek, meg akarják czáfolni a tapasztalatot. *Milbrot* erélyesen polemizál dr. *Schwalb* brémai theologussal, ki az étkezési- és szombati törvények eltörlését követelte.

»Alig hihető«, írja *Milbrot*, »hogy lelkész han-

gozthat ily kívánatot, hogy oly badarságra vetemedik, mely az ugynevezett tudományos kutatásokat — melyek különben sincsenek befejezve, — csálhatatlan érvek gyanánt használja oly szokások és törvények ellen, melyek annyi évezreden át beváltak. Épen a mai igazi tudomány biztatja a zsidókat, hogy ne csak továbbra is tartsák be ősi törvényeiket, de őrizzék is meg tisztán ezeket az étkezési szabályokat.

Nevetséges, ha dr. *Schwalb* a circumcisióban nem lát egyebet, mint a tetoválás egy nemét, melylyel barbár és babonás népek a törzshöz való tartozást jelezték. És valóban furcsa, ha a szombat megtartását feleslegesnek tartja, mert tulajdonképen csak a Molochnak vagy Astartának szentelt ünnep volt hajdanában. *Schwalb* nem tudja, mi a tudomány, mi a szabadság; utóbbi nem a törvénytelenység, hanem a saját törvényeknek saját akaratunkból való teljesítése.

Ne adják fel a zsidók a metszési és étkezési szabályokat, hanem ellenkezőleg tartsák be őket szigorúan, és a keresztények tanulják meg tőlük. Fiziologikus kísérletek, és pathologiai tapasztalatok legékeszölöbben bizonyítanak e javaslat mellett.«

A pesti Chevra-Kadisa.

— Évi jelentés.

Egy ízben már megemlékeztünk a pesti Chevra-Kadisa múlt évi működéséről; most, hogy az előjárásnak jelentése és kimutatása megjelent, még pedig *Burián Mór* nyomdájának becsületére való diszes kiállításban, ismét teszünk említést arról a valóban áldásos működésről, melyet az egylet 1889-ben kifejtett.

Dr. *Mezey* Ferencz titkár igazán dicséretes munkát végzett a jelentés összeállításával; ugy a bevezető rész szép nyelvezete, melyet a jeles titkár nem használ az adatok kimutatása szabatoságának rovására, valamint az egyes táblázatok csoportosítása, mi kívánni való sem hagynak hátra. Meg kell adni dr. *Mezey* Ferencznek, hogy a rövid egy év alatt, melyet az egyletnél tölt, derekasan munkálkodott, és az elnökség, valamint a tagok meggyőződhetek róla, hogy párját ritkító, buzgó és lelkiismeretes és egyszersmind szakavatott tisztviselőt nyertek benne.

A jelentés elején néh. *Kann* Armin nagyszerű hagyatékáról tesz említést; 1889. évi febr. 6-án élete 90. évében hunyt el a derék férfiú; vagyonát, mely több mint 120,000 frtra rugott a Chevra-Kadisa által fentartott sinlők házára hagyva, végrendelete végrehajtóiként *Ruszt* Bernát, *Oppenheim* J. S. és *Deutsch* Jakab urakat nevezte ki.

Az izr. kórház czéljaira az egylet 1887. évi május hó 1-én 50,000 frtot szavazott meg, és három részletben ki is utalványozta. A lefolyt évben a kór-

ház fedezetlen költségének 80%-át, vagyis 13687 frt 41 kr. az egylet viselte.

A sinlők házában 29 személyt ápoltak; a fentartási költségek 10891 frtra ruhtak, miből 7411 frtot a Chevra-Kadisa pótolta.

Szegény és beteggyámolításra 35995 frtot fordított az egylet. — A tagok közül 82 hunyt el, összesen pedig 1838 halottat temetett el az egylet. Elhaltak 317 felnőtt és 208 gyermek után a temetkezési díjak a fennálló szabályoknak megfelelően teljében lefizettek, 98 felnőtt és 123 gyermek után a temetkezési költségek a szabályszerű díj felére sőt harmadára mérsékeltek, míg 460 gyermek-halott után díjak egyáltalán nem fizettek és ezeknek eltakarításáról, 13247 frt 50 kr. önköltség mellett, melybe a személyzet fentartása és az egész igazgatás költségei bevonva nincsenek, a Chevra-Kadisa gondoskodott.

Mindezek és a miket már említettük, elég ékeszólóan bizonyítják, hogy mennyire megfelel szent feladatának a Chevra-Kadisa.

Az évi jelentés a következő szép szavakkal végződik, miket örvendetes ájság gyanánt ideiktatunk.

»Egy év történetének rövid vázlatánál önkéntelen arra gondolunk, hogy mily hatalmas szerepe lehetett egyletünknek a helyi jótékonyság és a zsidó vallásos érzület szilárdítása tekintetében fennállásának hosszú ideje, **egy évszázad óta**. Chevra-Kadisánk története hatalmas láncolata azoknak a humanus tetteknek, melyeket a zsidó vallás és ereje, emberszeretettől áthatott szelleme termelt és azért a legközelebbi évek feladatának tekintjük, hogy *szent egyletünk száz éves fennállásának teljes történetét a rendelkezésünkre álló és egybegyűjtendő adatok alapján, egy arra szánt külön munkában megörökítsük*. E történet dicsőfényű övezi majd hitfelekezettünket, emlékoszlopává lesz azoknak a nemes férfiaknak, kik a pesti Chevra-Kadisa felvirágzása körül érdekesültek, de egyuttal az utódoknak bizonyosságot szolgáltat arra nézve, hogy hitünk eszményi czéljai azonosak azokkal a törekvésekkel, melyeket a modern kor saját vívmányaiként hordoz körül. Ép ezért erős hitünk, erős meggyőződésünk, mert egyletünk erkölcsi hivatásának tudatán emelkedett, hogy mindaddig, míg a Chevra-Kadisa feladatának magaslatán áll és mindaddig, míg az átöröklött vallásos szellem a zsidóság szívéből ki nem hal, ez ősi intézmény mint valóságunk ideális feladatainak hí gyámolója, önálló szervezetében továbbra is fennállani fog.

Mezey dr. bizonyára újabb, nagy érdemeket szerrez majd magának, ha a Chevra-Kadisa száz éves történetét megírja, a mint fényes tehetségétől méltán elvárható.

Észrevétel a „Nyitrai levél”-hez.

Engedje, igen tisztelt szerkesztő ur, hogy Grünfeld Náthán, itteni ügyvédnek becses lapja multheti számá-

ban közzétett levéléhez, a tisztelt beküldő ur által tekinteten kívül hagyott igazság érdekében a következő helyreigazítást fűzzek.

Pollák Fülöp törökbecsei rabbi urnak, a ki a pozsonyi jesiváhnak több éven át volt jeles növendéke, a mi a helybeli orthodoxoknál nem keveset nyom a latban, és a kiről tudtuk, hogy Isten ígését magyar nyelven is képes hirdetni, a köztetszéssel fogadott próbaszónoklat megtartása után, az előljároság részéről tudomására adatott, hogy megválasztásának misem áll utjában, ha 3 országosan ismert rabbi hattaráhját előmutatni képes. Pollák rabbi ur erre az idézett nyitirai levélben említett, részben rokonai részéről kiállított okmányokat küldte be annak nyilvánítása mellett, hogy kívánatra további képesítvényeket is bemutatni kész.

Az előljároság, az orthodoxoknak legszigorúbb igényeiknek is megfelelni akarván, a rabbi ur ajánlatát elfogadta és a kilátásba helyezett okmányok beküldését sürgette. És a rabbi ur a hitközség ezen kívánalmának meg is felelt, a mennyiben 3 kifogástalan, minden fiatal rabbinak becsületére való okmányt küldött be, ezek közt Ullmann Frigyes, váczi rabbi urnak untig említett szép iratát is, a melyeket a hitközségi képviselő-testület egyik jól látogatott ülésében szóról-szóra héber nyelven felolvastak, és a melyeket a jelenvoltak többsége ugy alakilag, mint tartalmilag az utolsó betűig megértett. A héber nyelvet nem értőknek *Hirn* Lajos, hitközségi jegyző ur által, ki szakkörökben is kitűnő hebréista hírében áll, lefordítottak és kimerítően magyarítottak.

A képviselő-testületi tagok mindegyike tehát teljesen tisztában volt azzal, hogy a váczi rabbi gyönyörű levele alakjára nézve nem Hattaráh ugyan, de lényegére nézve ilyenekkel felel. Ezen alaki különbözet irrelevantnak tünt fel annál is inkább, mivel ez Pollák rabbi urnak már hatodik képesítvénye volt és mivel a jelenvoltak azon szempontból indultak ki, hogy az, a ki kötelezvényt aláír nem kevésbé tartozik elvállalt kötelezettségének megfelelni, mint az, a ki a váltót elfogadja. Csakis a jogesavarótól telik ki, hogy ezen különbséget előnyére kiaknázni megkísérelje.

Grünfeld Náthán ügyvéd ur eszerint, midőn azt írja, hogy « . . . a képviselőtestület, nem értvén a okmányok nyelvét és tartalmát, vakon nézte azokat Hattaráh-kak . . . » könnyelmű módon olyasvalamit állított, a mi az igazságnak nem felel meg, s mi azon szándékával, hogy a hitközség ferde helyzetbe ne jusson» összhangzatba nem hozható.

A mi különben a rabbikérdést illeti, ez ismét az elposványodás stádiumába lépett. Megegyezés Pollák rabbi urral eddig létre nem jött, miután az orthodoxokkal egytértésben oly kívánalmakat nyilvánított és oly feltételeket szabott, a melyek teljesítése, illetve elfogadása nem igen lehetséges. — Nyitra, 1890 Julius 30-án.

Boxhorn Vilmos

mint hitközségi-képviselőti tag.

Rabbi Abdon.

— Oroszország. —

Sacher Masochtól.

(Vége.)

A vén rabbi arra a napra is visszaemlékezett, midőn az a végzetes szóvitája volt fiával. Láta maga előtt az ifjút kipirult arczeal, villogó szemekkel. Emlékezett mindazokra a kemény szavakra, miket akkor haragjában mondott, és most az elhagyottság órájában ismét hallja Simonjának feleletét; nyugodtan és tiszteletteljesen, de bátran és lelkesülten, mint a proféta szólt:

— A zsidó nem maga teremtette meg azt a boldogtalan helyzetet, melyben még most is sanylik. Üldözői elzárták a gheztó szük,sötét utczaiba, elzárták minden munkától,foglalkozástól és csupán akereskedelemre kényszerítették. De most már a mi hibánk, ha manapság meghosszabítjuk ezt a második babylóniai fogságot. Széthulltak a bilincsek, megtörték a korlátok. Á ki jót akar népével, hitével, az hagyja el e sötét zúgokat, mikben csak kicsinyes szükkeblü üzleti szellem fejlődhetik, vagy pedig egy komor, gyümölcstelen tudomány. Ma már előttünk van a szellemi munka mezeje, nyitva előttünk az emberi tevékenység minden faja. Odesszában törzsünk több fenkölt szellemü férfja oly mozgalom élére állt, mely a zsidókat vissza akarja vezetni a mezőgazdaság felé, a földműveléshez, mely hiszen az ígélet földjén boldoggá és hatalmassá tette Izraelt. Nem akarok életemen át könyvek mellett kuczorogni, nem akarok sötét boltokban kereskedni és alkudozni: világosság és levegő után vágyódom, és mint Boáz magam akarom megművelni földemet*).

Az atya elzárkozott a kérések és az érvelések elől, és midőn a fiu ragaszkodott szándékához, már-már átok lebegett ajakán, de hála Istennek még sem mondta ki.

Fia még az éjjel elhagyta a várost, és Darka vele menekült.

Azóta tiz évnél több mult el, de mitsem hallottak róluk.

* * *

Homályosan égett a lámpa, sötétebb lett a szoba, a rabbi szemének fénye is eltűnedezni látszott. Az agastyán kezébe temette arcját és forró könyek csordultak végig orczáin.

Ekkor lassan, egészen lassan felnyilt az ajtó, és léptek hallatszottak, oly halk, félénk léptek, mint a milyenek nejeié voltak: aztán valaki megrángatta ujjasát, elébb félénken, de aztán mind erősebben.

Rabbi Abdon lebocsátotta kezeit és felemelte fejét.

(*Szerző még II. Sándor uralkodása alatt írta beszélyét, mikor a zsidók ezrével és ujjongó örömmel adták magukat a rájok nézve szabaddá tett földművelésre és mezei munkára. Ma, hja! ma más idők jarnak a ezár birodalmában. A szerk.

Vajjon tovább álmódott-é, vagy boldogító viziőt látott?

Előtte állt egy gyermek, szép, jól megtermett — a volt Simon — az ő fia, a milyen akkor volt, midőn az agg azon fáradozott, hogy megkedveltesse vele a talmudot. Lassan, félve, hogy a szép kép eltűnhetnék mint a köd, mint a fantomok, melyeket emlékezete elébe varázsolt, Abdon rabbi reszkető kézzel nyult a fiu felé,

Nem volt szellem; élt.

Az agg, ki feléje nyújtotta karjait, hogy megáldja, hogy szivéhez vonja, ünnepélyesen kimondta az Örökévaló, Abrahám, Izsák és Jákob nevét, és aztán hangozókogásra fakadt.

A nyitott ajtón át most berohant Simon, lábaihoz borult atyjának, ki némán szoritotta kebléhez az elveszett fiut. Követte Darka, ki egy leánykát karján vitt, másikat meg vezetett.

Mikor Simon felállt a rabbi reá bámult.

Ott állt egész nagyságában, erőtől duzzadva; magas csizmákat, piros inget, hosszú köntöst viselt és milyen szépen illett a menyecskén a himes bárányprem és az orosz parasztnők kokosnikje.

— A te gyermekeid? — kérde Abdon rabbi. Ezek voltak az első szavak melyek ajkait elhagyták.

— Igen; atyám ez Mordchai, a legidősebb; már segít a munka körül, vezet a lovakat, ha szántok és már olvassa a tórát és talmudot.

— Vettetek földet? miből? kérdi a rabbi.

— Munkánk béréből, feleli Simon. Szántottunk, vetettünk, arattunk, akarékoskodtunk; ma gazdag parasztok vagyunk,

— És nem esik nehezetre a földet művelni? kutatja az agg. Kibirod a fáradságot.

— Oh atyám, kiáltja Simon büszkén, katona is voltam, küzdöttünk Ázsiában a törökök ellen, és ott voltam, mint granátos, midőn mi oroszok dicsőségesen, rohamban foglaltuk el Kars várát.

— Érted jöttünk, atyám, mondja most Darka, szívélyesen mosolyogva.

— Igen, nagypapa, kiáltja az unoka, ki a rabbi-térdei közt foglalt helyet, már építettem számodra lugost a házunk előtt ott együtt olvashatjuk a chimust; akarod?

— Ha akarom-e? Ujjong az agg, persze, hogy akarom, Mordchele!

* * *

Abdon rabbi most gyermekeinél él, unokái közepetie.

A törvénytekercesek, a Szohar és az Ilan vele utaztak, de most már szivesebben ül a ház előtti lugaiban, melyet kis unokaja épített számára, és még örömelebb a kévékből emelt házikóban, mit a fiu emel, valahányszor megujul az aratás.

Akkor aztán ragyog felette a kék ég, kalászkok és fűvek lengedeznek, hangzik a sarló, aratók danája, és ő ott ül az áldás közepette, mint Ábrahám, a patriarcha.

(Vége.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **julius végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt. — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 augusztus 3) 5650 **Ab** hó (30 napos)
17-ike. Hétfő 18-ika. Kedd 19-ike. Szerda 20-ika. Csülörtök 21-ike.
Péntek 22-ike. Szombat 23-ika. (Muszaf előtt bejelentik az újholdat = m'vörchin hachódes). Hetiszidra: **Ékev.**

Hazai hírek.

— **Rabbiválasztás.** A kecskeméti izraelita hitközség július hó 30-án tartott rabbiválasztó gyűlésén, mint előre látható volt, nagy szótöbbséggel dr. *Bárány József*, a pesti izraelita hitközség jeles tanfelügyelőjét választotta meg rabbijának. A kecskeméti hitközséget csak üdvözölni lehet választásához, mert szószerűen ismét a magyar zsidóság egyik legkiválóbb hitszónoka foglalja el, de gratulálunk dr. *Bárány* urnak is, ki ritka szónoki tehetségét ismét vallásunk szent szolgálatában érvényesítheti. Kecskemét új rabbija különben kitűnő talmudista, és az volt már akkor, midőn 14 év előtt a jesivából az országos rabbiképzőintézetbe lépett, hol a legszebb eredménnyel végezte tanulmányait. Kecskemétről vasárnap aug. 3-án egy, dr. *Kecskeméti Lajos*, hitközségi elnök, dr. *Virányi Ignác*, főreáliskolai tanár, dr. *Klein Gyula*, ügyvéd és dr. *Schwarz Lajos* orvoshól álló küldöttség jön Budapestre, hogy a hitközség nevében az új rabbit üdvözölje és átadja neki a választási jegyzőkönyvet és a díszesen kiállított héber díjlevelet.

— **Első fecske.** Vesszük a következő sorokat: A kultuszminiszternek azon rendeletét, hogy az át-

térő zsidóknak nyilvántartása céljából minden átlérési eset közlendő a közigazgatási hatóság útján azon rabbi-val, akinél az illető születése anyakönyvezve van, a kath. klérus nagyon rossz néven vette és már ki is eszközölte, hogy a kultuszminiszter lyukat ütött rendeletén. A rendelet tudni illik azt mondja, hogy a megkereszteltnek a keresztelestől mindaddig nem adható anyakönyvi kivonat, amíg az illető rabbitól vissza nem érkezik a jelentés, hogy az áttérés tényét, helyét és napját az anyakönyvbe följegyezte. Ezen rendelkezés célja az volt, hogy a klerust, kényszerítse a bejelentésnek eszközzésére. A kultuszminiszter ezen rendelkezést oda módosította, hogy sürgős esetekben a keresztelestől a rabbi jelentésének beérkezése előtt is kiadható. Természetes, hogy ezentul minden eset sürgős lesz, a keresztelest levelet a kitért megkapja, és, megszűnven a kényszer, megszűnik vele együtt a bejelentés is.*) A rendelet módosítása előtt találkozott egy loyális plébános, *Horvát*, ez előtt *Horovitz Lipót*, a tragédiáiról világo si plébános, aki az illetékes szolgabíró útján értesítette a sz. . . si rabbit, hogy *Braun Vilmos*, világo si orvost megkeresztelte. Megjegyezzük, hogy a plébános maga is zsidó szülők gyermeke.

L.

— **Zsidó házasság.** *Rosenthal* Tobiás, losonezi rabbi a következő esetről értesíti lapunkat. Egy kerületbeli földbirtokos fiatal özvegye egy metsző által összeadatta magát Mózes és Izrael törvénye szerint 17 éves ispánjával kibe belészeretett. A házasság, minthogy az országos törvények követelte kellekek egyikének sem felelt meg, természetesen törvénytelen, a zsidó házassági jog szempontjából azonban érvényes és a belőle származó gyermekek törvényesek. A frigy addig tartott, míg a gyermekből férfi lett a mikor ugyanis a nőt otthagya és éveken át mitsem hallatott magáról. Néhány hónap előtt azonban a férfi és a nő azzal a kéréssel jelentek meg a losonezi rabbi előtt, hogy semmisítené meg a köztük fennálló rituális házasságot a rituális válólevél kiadása által. A rabbi, mielőtt határozott volna, a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé terjesztette az ügyet, mire a következő miniszteri leiratot vette:

Vallás és közoktatásügyi magyar királyi miniszter 36362 sz. A megye alispánjának folyó évi április hó 17-én 5299 sz. a. kelt jelentésével bemutatott iratokat a losonezi izr. hitközség anyakönyvvezető rabbijának azon kérelme ügyében, hogy D. D. és K. K. tör-

A mi bennünket illet, főképen azért fektellünk súlyt az immár átlukasztott rendeletre, minek annak idején kifejezést is adtunk, mert egy ocsmány iparágat tehetett volna lehetlenné, mely abból áll, hogy nem egy titokban kikeresztelkedett iparlovag zsidók előtt mint zsidó szerepel és mint ilyen élvezi zsidó házak jótékonyágát, támogatását, de e mellett, — mert ezt megint a keresztény téritők fizetik meg búsásan, — új vallásának csinál propagandát, a mit soha sem tehetne, ha vallásvedlése nem suttymban folyt volna le. A szerkesztőség.

vénytelen házasságának rituális módon való felbontásához hatósági engedély adassék, oly megjegyzéssel küldöm vissza a közönségnek, hogy miután az anyakönyvvezetőnek 1890. évi április hó 8-án 37 sz. a. kelt jelentéséből és ennek két mellékletéből kitetszik, hogy D. D. és K. K. között polgári törvény szerint érvényes házasság soha sem kötött, az állítólagos és mindenestre vénytelen házasság felbontása tekintetében hatósági beavatkozásnak helye nem lehet. A mennyiben az illető rabbi ezt a concubinatus zsidó-vallási szempontból érvényes házasságnak tekinti és a mennyiben nevezett felek a zsidó vallás tanai szerint Geth (válólevél) adása és elfogadása nélkül újabb házasságra nem léphetnek: a polgári jogon nem alapuló ezen vallási akadályt a rabbi saját hatáskörében szüntetheti meg. — Budapest 1890. évi július hó 13-án.

Gróf Csáky s. k.

— **Dr. Klein Jakab**, a kolozsvári kong. hitk. rabbija m. hó 29-én délután tartotta meg bucsúbeszédét. Hogy a hitközség mennyire sajnálja távoztát, azt tanúsította az a küldöttség, mely napokban felkereste a népszerű rabbit. Farkasházi Fischer Vilmos elnök, Kunwald Lipót alelnök, Kaufmann Samu vasuti főmérnök és dr. Weisz Miksa ügyvéd jelentek meg nála, hogy átadják neki a jegyzőkönyvi kivonatot, melyben a hitközség köszönetet szavaz neki eddigi működéseért. A hitk. elnök meleg hangon mondott szavaira a rabbi meghatóttan válaszolt, mire a küldöttség tagjai lelkesen megéljenztek. Dr. Klein augusztus 5-én tartja meg Szentesen bevonulását.

— **Tordáról** írják nekünk a következőket: A napokban ment végbe a tordai izr. népiskola évvizsgálója. Az érdekelt szülőkön s az iskolaszéki bizottságon kívül jelen volt Simó Béla kir. tanfelügyelő is. Az eredmény a jelenvoltagek tökéletesen kielégítette. A mi különösen a héber tananyagot illeti — az valóban csodálatos eredményeket mutat fel. A II. s III. elemi osztálybeli növendékek (az iskolának még csak 3 osztálya van) a heti szidra alapos megtanulása mellett »Rasit« s az első proféták közül »Josuát« tanulják. De hogy csodálatomat kellőleg megokoljam, — nem lesz érdektelen az iskola rövid történetét nagy vonásokban leírni. — Az iskola alig két éve, hogy fönnáll; alapítói a tordai izr. hitközség egy-két tehetősebb tagja, de különösen érdemes, derék gondnoka Salamon Jakab, kit a megalapításban az oroszlanrészt illet. Tanítója Klein Jakab, ki már 30 év óta működik a tanítás terén, oly jól vezeti az iskolát, hogy már tavaly az első iskolai év végén a tanfelügyelő annyira meg volt elégedve, hogy elismerésének ténynyel kifejezést adandó, az iskolát pártfogásáról biztosította s a közoktatásügyi miniszteriumnál 200 frtnyi segélyt eszközölt ki. Ezen kívül segélyben részesítette az iskolát Rothschild br. 150 frankkal s Hirsch br. 50 frttal

Salamon Jakab ur most egy új iskola épület építtetéséhez fogott s az iskolát a legszükségesebb tanszerekkel ellátta.

A giráltyi izr. népiskolában m. hó 24-én tartották meg az iskolai zárvizsgálatokat, mely alkalommal szép számu diszes közönség jelent meg. Ott voltak dr. Füzy Béla kir. tanfelügyelő, Berzeviczy Rezső főszolgabíró, főt. Wachsmann József, dr. Weisz Jakab stb. A vizsga végeztével dr. Füzy Béla és Berzeviczy Rezső beszédeket intéztek a gyermekekhez és a közönséghez különösen kiemelve Czuckermann Jakab vezértanító buzgalmát, melyet a magyar nyelv terjesztése körül kifejt. Ezután lakoma volt dr. Weisz Jakab, derék járás orvosnál.

Többek kérdésére ismételve kijelentem, hogy a háromszor hetenként Budapestben megjelenő »Jüdische Allgemeine Zeitung«-ban nem írok, és irányára zsidó felekezeti ügyeket illetőleg semmi befolyást nem gyakorolhatok. Nevem rajta van ugyan a lapon, mert szerződésileg ezzel védem meg harmadrészes tulajdonjogomat, melyről lemondani annál kevésbé julhat eszembe, mert visszalépésem hajszálhírral sem változtatna a lap elvén és irányán, de azért a lap egyedüli és kizárólagos szerkesztője Ehrentheil Mór ur, ki különben mind alá is írja azokat a cikkeket, melyek miatt ellenem emelnek panaszt az érintett és nem érintett tisztelt feljölalók.

Szabolcsi Miksa

az »Egyenlőség« szerkesztője és kiadótulajdonosa.

Külföldi hírek.

— **Angol zsidók az orosz hitrokonokért.** Montagu Sámuel, az angol parlament tagja és a londoni zsidóság egyik legkiválóbb alakja Párisba ment, hogy ott a francia kormánynál közbenjárjon az iránt, hogy tegyen valamit a tömeges kiutasítással fenyegetett orosz zsidók érdekében. Tekintve a Franciaország és Oroszország közt fennálló barátságos viszonyt, előbbi kormánya csakugyan sokat tehetne az üldözött zsidóságért.

— **Brutalítás.** Az orosz zsidók sorsa kétségbeejtőbb kezd lenni mint valaha; már sok orosz lap is sokalja a kegyetlenségeket *Mobilev* kormányzója, az odesszai főkapitány és egy mohilevi nemességi marsall rendeletei hallatlan fenyegetéseket tartalmaznak. Nyilvános megkorbácsoltatással ijesztik a zsidók előkelőbbjeit. A pétervári »Vjedomosti« egyszerűen anarchisztikusoknak nevezi ezeket a törvénybe ütköző rendeleteket. *Bjelistokban* egy *Granovsky* nevű orvos iszonytató módon csúfított el egy zsidó fiút. *Pokolkóval a tolvaj szót égette be arcába, még pedig három nyelven.* A »Novosti« közli a szerencsétlen fiu arczképét. Az a hitvány merénylő valóban

megérdemelné, hogy homlokára süssék a gazember jelzõt; hiszen modern hóhér sem vetemednék ilyen borzasztó kegyetlenségre.

— **Az orosz zsidókat fenyegető veszély** szörnyen megörvendezteti a németországi antiszemita sajtót, mely agyba-főbe dicséri az orosz kormány bölcsességét. Annál érdekesebb az a tudósítás, melyet a »Kreuzzeitung« *kievi* levelezője irt, és mely tanusítja, hogy az orosz kormány tervei már is mily károkkal jár nemzetgazdasági szempontból: Ez évben ugyanis számos bérleti szerződés jár le Oroszországban; a zsidók, tartva a «korlátozó törvénytől», melynek intézkedéseiről még most sem tudnak semmi bizonyost, nem merik a bérletet meghosszabítani, a minek következtében a földtulajdonosok, kik uradalmaikat nem tudják, vagy nem akarják maguk megművelni, a rendnél felével alacsonyabb összegért kénytelenek birtokaikat bérbeadni.

— **Az érsek vigasza.** *Nikanor* érsek, mint Moszkvából írják, a napokban *Ananievben* járt, és ez alkalommal a nála tisztelgő zsidóknak kijelentette, hogy fájlalja az orosz izraeliták szomorú sorsát. De vigasztalja a zsidókat a zsoltár énekes szavai: »Ime, nem szunnyad és nem alszik Izrael védője«. Képzeltető, hogy a zsidóknak mily jól estek a derék, nemeslelkű főpap szavai.

— **Gyógyítás zsidók csontjaival.** *Rzeszov* galicziai város törvényszéke előtt a napokban egy iszonyító bűnügyet tárgyaltak. *Marut* Vavrzek rozvadovi paraszt volt a vádlott, a kiről kitűnt, hogy a *zsidó temetőben kiásott csontokkal kuruzsolt a hagymázt*. Már 1881-ben ítelték el hasonló büntetés miatt, s most azt állítja, hogy a nála talált gyermekcsontokat még abból az időből tette félre. *Marut* porra szokta törni a csontokat és aztán mindenféle czeremóniával kifüstölte a házakat, melyekben tifuszos beteg volt. Az embertelen vádlottat öt havi fogházra ítelték. Ezzel el van intézve a dolog. Nem kutatjuk, hogy elég szigorú volt-e a büntetés, de igenis ráutalunk az ügy egy másik oldalára. Háttha a vádlott zsidó lett volna és keresztények csontjaival kuruzsolt volna? — Hiszen utóvégre is a zsidók közt is akadhatnak ilyen elvakult, elbutult ember, ki a babonának ennyire rabja. Mi történt volna ily esetben? — El sem merjük képzelni, hogy a jeles antiszemiták milyen tökélet kovácsoltak volna a dologból, hogyan sorozták volna a *vérvád* mellé most a *csontvadászat* is. És zsidók részéről eszébe sem jut senkinek, hogy felekezeti parancsokra vesse vissza a dolgot, a mint hogy nem jutott, eszébe senkinek akkor sem, midőn híre járt, hogy Varsóban és egyebütt is keresztény asszonyok tömegesen pusztítanak el gyermekeket. Ha volna antiszemiták közt olyan, ki nem rosszakaratból, hanem valóban elvakultságból hiszi a hazugságokat, miket gyűlölőink terjesztenek, a rozvadovi csodadoktor esete felvilágosíthatná.

— **Sylvester James József** tanárt, mint említettük, beválasztották a cambridgei egyetem szenátusaába. A bemutatás a napokban ment végben igen diszes közönség jelenlétében. Ez alkalommal a rektor a következőket mondta latin nyelven: «Ötvenhárom évvel ezelőtt akadémiánk faszorai közt egy ifjú járt, ki a szent faj régi törzséből származott, kinek ősei eleinte Chaldéa mezőségein, aztán Palesztina halmain virultak. Különösen a számok birodalmában tűnt ki, és első volt, ki akadémiánk tanainak Londonban nagy tiszteletet szerzett. Később nem egy hizelgő meghívást kapott az Oceanon túlról, és el is vitte a matematikai tudomány fáklyáját tengerentúli testvéreinkhez. Ujabbán *Oxfordban* működik kiváló sikerrel. A hová fordult, mindenütt új tudományosság fakadt példája következtében. Mindenütt kitűnik szakmája tudósai közt. Oly tételeket, miket *Newton*, *Fressel*, *Jakob*, *Sturm* megoldatlanul hagytak, *Sylvester* meg tudott magyarázni, be tudott bizonyítani Hatalmas érveket fejtett ki a legegyszerűbb állításokból. Gazdagította a nyelvet is, megnevezve az új dolgokat. Tolmácsolt régi költőket és teremtett új műveket. Nem dalolt süket füleknek; minden erdő visszhangozza muzsája termékeit. Van szeremcsém önöknek bemutatni *Sylvester* James Józsefet, a St. John collegium tagját, három egyetem szenátorát, és négy egyetem tanárát». — A közönség viharos tapsokba tört ki és lelkesen éljenezte nagytudományú hitsorosunkat.

— **Stuttgártból** írják: Dr. *Wassermann* a napokban ünnepelte meg 80-ik születésnapját, mely alkalomból Károly király is üdvözölte. Dr. *Wassermann* egyháztanácsos és elnöke az izraelita felső egyházi hatóságnak. Württembergben ugyanis még fentartják a konzisztoriális rendszert, melyet — Napoleon hozott be azokba a tartományokba, melyeket annak idején elfoglalt.

— **Egyszerre három rendjelt** kapott *Schwaab* titkos kereskedelmi tanácsos Berlinben, a *Bleichröder* G. bankház cégtársa. Elnyerte ugyanis az olasz korona főtitkari jelvényét, az I. oszt. orosz Szaniszló rendet és az I. oszt. Medsidje rendet. Három birodalom fejedelmei tüntették ki egyszerre.

— **Myczkiewicz Ádám** jelentőségét az irodalomra nézve általában és Lengyelországra nézve különösen jellemezni, ez volt az a pálya kérdés, melyet a krakkói tud. akadémia tűzött ki, és melyre nem kevesebb, mint 155 pályázó jelentkezett. Mindannyi közt *Leser* Zsigmond zsidó joghallgató vitte el az első díjat; munkája a bírálók ítélete szerint kiválóan sikerült.

— **Sanna Áron Nadarza**, ismert nevű egyiptomi hírlapíró, ki jelenleg Párisban tartózkodik, a szultán kinevezte a Medsidje-rend tisztjévé. A kitüntetettnek nagy érdemei vannak a francia-török egyezség ügyében, mely az egyiptomi kérdésben létrejött.

— **Roshakohol asszony.** Az Archives israelitesben olvassuk, hogy a *Páris* közelében levő Neuillyben, hól annak idején az emlékezetes antiszemita gyűléseket tartották, *Weill-Kahn* asszonyt választották meg a zsidó hitközség elnökévé. Annyi bizonyos, hogy furcsa község, melynek elnöke nem számít — a minjanban, de azért a francziák azt tartják, hogy éljen a nőemancipáció.

— **Megvetett antiszemiták.** Bécs közelében *Zvetl* hirhedt antiszemita fészekben a napokban a német nemzeti tornaegylet ülésezett. *Schönerer*, *Türk*, *Wolff* és egyéb antiszemiták zsidó ellenes és hazafiatlan frázisoktól hemzsegő beszédeket mondtak. A zvetli városi tanács a botránys gyűlés következtében az antiszemita szónokok iránti *megvetésének* adott kifejezést és ezt *jegyzőkönyvileg* megörökítette.

A londoni lord-mayort, sir Isaacs Henryt a görög király kitüntette a megváltórend tiszti jelvényével.

— **Lord Byron** dalait héber nyelvre fordította dr. *Mandelkern S.*, ki egyike a legjobb élő héber költőknek. Már *Letteris* és *Gordon* is megpróbálkoztak a «héber dalok» fordításával, de távolról sem oly sikerülten, mint *Mandelkern*, ki híven ragaszkodik az eredetihez, a nélkül, hogy a héber ellen vétene.

— **Varju a csóka ellen.** *ABöckel* féle Reichsherold azt újságolja, hogy *Stöcker* a gieszeni kerület határozott óhajára választói közt fog megjelenni, hogy *Böckel* és emek *antiszemizmusa* ellen beszéljen. Be szép is lesz!

— **A Comité de bienfaisance** című párisi zsidó jólékonysági egylet a lefolyt évben 287,630 frankot osztott szét szegények közt.

Pályázat.

A kolozsvári izr. hitközségnél a **rabbi, hitszonoki, hitoktatói és anyakönyvvezetői, 1000 frt** évi fizetéssel javadalmazott állomás betöltendő lévén, arra ezennel pályázat nyitattik, s felkéretnek a t. pályázók, hogy folyamodványaikat, családi viszonyaik feltüntetése mellett, a hitközségi előljároságnál legkésőbb f. év augusztus hó 15-éig benyújtani sziveskedjenek.

A hitoktatás hetenként 8—10 órát vesz igénybe. A tanító képezdében való hitoktatásért az állam évi **100 frtot** fizet.

Ha az illető pályázó rabbi magyar hitszonoki képzettséggel nem bír, azonban kifogástalan hitoktató és képesített anyakönyvvezető, évi javadalmazása **600 frt** leend.

A kolozsvári izr. elnökségtől.

Kolozsvár, 1890. július hó 27-én.

Dr. Weiss Miksa
hitközségi titkár.

F. Fischer Vilmos.
hitközségi elnök.

Pályázat.

A pécsi izr. iskolánál f. é. szeptember 1-én egy **500 frt** évi fizetéssel díjazott **tanítói állás** ürül meg, melyre ezennel pályázat hirdettek. Pályázók felhivatnak, hogy kérvényeiket, koruk és minőségük kitüntetésével f. é. augusztus hó 10-ig alulírt előljároságnál bemutassák. Próbatanításra csak meghívottak bocsáttatnak s a költség csak az alkalmazottnak térítettik meg. Az állomás egyelőre csak egy próbaévre töltenek be.

Péceset, 1890. július hó 24-én.

Az izr. hitközség előljárosága:

Weisz Gábor
hitk. titkár.

Justus
hit. elnök.

Pályázat.

A vágújhelyi izr. négyosztályu polgári leányiskolán megüresedett **tanítói állásra** pályázat hirdettek.

Évi fizetés tanítók részére **650 frt**, tanítónők részére **600 frt**, heti óraszám 30.

A mennyiségtan, természettudományi és rajzi szakokra képesített okleveles polgári iskolai tanítók, illet. hajadon tanítónők, kik ezen állást elnyernyi óhajtják, sziveskedjenek kellően felszerelt folyamodványukat alulírotthoz f. évi augusztus hó 22-ig beküldeni.

Az állomás f. évi szeptember 1-én foglalandó el
Vág-Ujhely, 1890. június 15-én.

Dr. Bortstieber Lajos
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A kapuvári izr. hitközségnél **400—500 frt** évi fizetéssel javadalmazott **kántor állása** — kinek sóchet-ubódek és kórének is kell lennie — üresedett meg és ezen állás azonnal betöltendő.

Kizárólag nőtlenek pályázhatnak és pályázók sziveskedjenek korukat és eddigi működésüket feltüntető bizonyítványukat, úgyszintén orthodox rabbiktól származó képesítvényeiket alulírott hitközségnél benyújtani.

Utí költségek csak a felveendettnek térítettnek meg.

Kapuvár (Sopronmegye), 1890. évi július 27.

Az előljároság.